

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

Козачок Богдан Володимирович

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ
НА ВИРОБНИЦТВО, І ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «ШКОЛЯРИК»»)**

Спеціальність 8.03050901 «Облік і аудит»

АВТОРЕФЕРАТ

На здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Тернопіль – 2017

Дипломною роботою за ОКР «Магістр» є рукопис.

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку та аудиту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник: Кандидат економічних наук, доцент

Білоус Ольга Степанівна

Тернопільський національний технічний університет

Імені Івана Пулюя;

Рецензент: Кандидат педагогічних наук, доцент

Кареліна Олена Володимирівна

Тернопільський національний технічний університет

Імені Івана Пулюя;

Завідувач кафедри

Бухгалтерського обліку і аудиту О.С. Білоус

Захист відбудеться “21” лютого 2017 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні Державної екзаменаційної комісії за напрямком підготовки 8.03050901 «Облік і аудит» Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2, ауд. 24.

З дипломною роботою за ОКР «Магістр» можна ознайомитись на кафедрі бухгалтерського обліку і аудиту Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження визначається важливістю аналізу виробничих та інших витрат з метою удосконалення організації виробничого процесу, з метою зниження собівартості продукції та підвищення обсягів реалізації продукції. Саме ефективна організація виробничого процесу та контролю за витратами повинна активно сприяти подальшій модернізації виробництва і, відповідно, попиту на продукцію.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і дослідження методологічних положень з аналізу витрат підприємства, а також розробка практичних рекомендацій по удосконаленню методики аналізу витрат.

На основі мети роботи ставилися наступні завдання:

- здійснити огляд літературних джерел з аналізу витрат підприємства;
- розглянути нормативно-правове регулювання аналізу витрат;
- надати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- встановити економічну сутність та класифікація витрат підприємства;
- провести аналіз витрат виробництва продукції.

Об'єктом дослідження є підприємство ТОВ «Видавництво «Школяр»», м. Тернопіль вул. За Рудкою, 33. Відповідно до об'єкту, **предметом дослідження** є аналіз витрат і формування собівартості на досліджуваному підприємстві.

Джерелами вихідної інформації, що використовувалась у дослідженні були наукові статті, монографії, положення (стандарти) бухгалтерського обліку), фінансова звітність підприємства тощо.

Методи дослідження. До емпіричних методів наукових досліджень відносять: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент.

Спостереження - це систематичне і цілеспрямоване сприйняття об'єкту, при якому дослідник не втручається в поведінку об'єкта, а лише фіксує його властивості.

Порівняння - це встановлення подібностей чи розбіжностей об'єктів та властивостей, що здійснюється як за допомогою органів чуття, так і з використанням спеціальних пристроїв.

Під вимірюванням розуміють визначення числового значення деякої величини за допомогою одиниць виміру шляхом порівняння її з еталоном.

Експериментом вважають вивчення об'єкту, що спирається на активний цілеспрямований вплив на об'єкт штучно створених дослідником умов.

До емпірико-теоретичних методів відносять: абстрагування; аналіз і синтез; індукцію і дедукцію; моделювання; історичний підхід; логічний підхід.

Під абстрагуванням розуміють відхилення несуттєвих думок, властивостей, зв'язків і відносин реальних об'єктів і, одночасно, виділення однієї з декількох сторін.

Аналіз і синтез - це комплексний метод дослідження, що базується на послідовному розчленуванні об'єкту на елементи чи властивості (аналіз) та з'єднанні окремих його частин в єдине ціле (синтез).

Індукція і дедукція спрямовує процес пізнання від окремого до загального (індукція) і від загального до конкретного (дедукція).

Моделювання - це процес вивчення об'єкту через пристрої (елементи моделі), що моделюють його поведінку, з перенесенням знань з моделі на оригінал.

Історичний і логічний підходи використовуються комплексно для дослідження історії економічного об'єкта чи явища та виділення суті історичного процесу розвитку об'єкту чи явища.

До теоретичних методів наукових досліджень відносять узагальнюючі методи (сходження від абстрактного до конкретного; ідеалізація; формалізація; аксіоматичний метод) та часткові методи (визначення, опис, інтерпретація).

Сходження від абстрактного до конкретного - це метод пізнання в русі думки від абстрактних визначень конкретного об'єкту, отриманих в результаті його розчленування і опису за допомогою понять, до конкретного цілісного знання про об'єкт.

Ідеалізація - це вид абстрагуючої діяльності, пов'язаний з утворенням і вивченням ідеальних об'єктів, що наділяються нереальними, неіснуючими властивостями.

Формалізація - метод вивчення економічного процесу шляхом відображення його змісту і структури в знаковій формі.

Аксіоматичний метод передбачає виділення знань за певними логічними правилами, виходячи з ряду тверджень, що приймаються без доказів. Він найбільш поширений в математичних науках.

Під визначенням розуміють формулювання особливостей об'єкту дослідження, специфічних способів його пошуку.

Описом є фіксація результатів дослідження на основі певної системи визначень.

Дослідженню проблем аналізу витрат підприємства присвячені праці провідних вітчизняних та зарубіжних економістів, таких як Бутинець, Гура Н.О., Давидов Г.М., Болюх М.А., Загородній А.Г., Кадуріна Л.О., Нашкерська М.А., Пушкар М.С., Сопко В.В., Цал-Цалко Ю.С. та інші.

Як основний метод дослідження у курсовій роботі застосований системний підхід до вивчення економічних процесів у їх взаємозв'язку та взаємозалежності з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків. Зокрема, операційні витрати підприємства розглядаються як організована врегульована система, що покладена в основу господарської діяльності і є необхідною умовою забезпечення стабільного фінансового стану суб'єкта господарювання.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна проведеного дослідження полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку витрат. В процесі дослідження отримано наступні наукові результати:

- уточнено економічну сутність понять “собівартість” (як вартісної оцінки ресурсів, використаних в процесі досягнення поставлених цілей) та “накладні витрати” (як витрати в сфері обслуговування виробництва,

- управління та збуту, які не поглинаються продуктами виробництва, а також не є витратами на оплату трудових процесів з виготовлення);
- систематизовано критерії групування витрат для потреб бухгалтерського обліку, а саме приведені у відповідність існуючі класифікаційні ознаки з цільовою спрямованістю підсистем обліку (дотепер комплексна класифікація витрат в розрізі підсистем бухгалтерського обліку не проводилася);
 - уточнено місце калькулювання в процесі обліку витрат та взаємозв'язок методів обліку витрат і калькулювання. Встановлено, що методи калькулювання є спеціальними методами обліку витрат, які використовуються для розрахунку собівартості продукції (робіт, послуг);
 - запропоновано номенклатуру об'єктів обліку витрат для підприємств промисловості нерудних матеріалів (до цього часу на підприємствах галузі облік витрат вівся за укрупненими об'єктами);
 - визначено елементи облікової політики щодо витрат (зокрема, метод обліку витрат, перелік статей виробничої собівартості, перелік змінних та постійних витрат, нормальна виробнича потужність та інші);
 - удосконалено методику розподілу накладних витрат для підприємств промисловості нерудних матеріалів, що передбачає застосування нормативних ставок розподілу, виділення змінних та постійних складових витрат, порядок вибору бази розподілу, і підвищує оперативність й точність облікової інформації (на відміну від існуючих методик, які не враховують організаційно-технологічні особливості підприємств галузі та вимоги національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку);
 - дістало подальшого розвитку визначення вимог до комп'ютерних програм для ведення бухгалтерського обліку в розрізі функціональних (наявність розвиненої системи аналітичного обліку, можливість вибору методу обліку витрат, використання різних баз розподілу, гнучкість

тощо), технічних, комерційних та ергономічних груп (до цього часу висувалися окремі із запропонованих вимог);

- розроблено рекомендації по створенню комп'ютерної системи бухгалтерського обліку на підприємстві в частині систематизації принципів та підходів до її організації.

Практичне значення одержаних результатів. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення операцій з обліку витрат сучасним умовам господарювання, своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку витрат, надають можливість найповніше виявляти та використовувати внутрішньовиробничі резерви підприємства.

Окремі пропозиції впроваджено в практику діяльності підприємства. Вони пройшли апробацію на ТОВ «Видавництво «Школяр» (довідка № 119 від 015.06.16 р.

Обсяг і структура роботи. Дана робота складається із вступу, шести розділів, висновків, проілюстрована 16 таблицями, 34 формулами і 9 рисунками, 177 використаних джерел, та 5 додатків.

Апробація результатів магістерської роботи. Дослідження проведені в даній роботі були апробовані та представлені на науково-практичній конференції в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя (подано тези).

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і задачі дослідження, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – “Теоретичні аспекти обліку та аналізу витрат на виробництво продукції на підприємстві” зосереджено увагу на дослідженні методики формування виробничих витрат у зарубіжних країнах та можливості

їх застосування на українських підприємствах, а також нормативно правова база та інформаційне забезпечення обліку, аналізу та контролю за витратами на виробництво. Та роль управлінського та фінансового обліку у формуванні витрат виробництва.

У другому розділі – **“Науково-практичний характер ведення обліку витрат на ТОВ «Видавництво «Школяр»”** визначено сучасні концепції організації обліку та аналізу витрат, первинний облік та технічне забезпечення для проведення аналізу та контролю витрат на підприємстві, а також синтетичний та аналітичний облік витрат на ТОВ «Видавництво «Школяр».

У третьому розділі – **“Методичні засади аналізу та аудиту на ТОВ «Видавництво «Школяр»”** досліджено оцінку та динаміку підприємства, а також види та напрямки аналізу і аудит за виробництвом продукції.

У четвертому розділі – **“Аналіз основних показників діяльності ТОВ «Видавництво «Школяр»”** в процесі аналізу виявляється одна з важливих характеристик фінансового стану підприємства – його фінансова залежність від зовнішніх джерел. Цей аналіз дозволив оцінити ризик, пов’язаний зі структурою формування фінансових ресурсів та виявити проблеми джерел фінансування діяльності підприємства.

Аналізуючи майно підприємства що відображається у балансі (Ф.1) спостерігаємо нестабільні тенденції у змінах. В 2012 році валюта балансу у порівнянні з 2011 роком зростає на 547 тис. грн., у 2013 році зменшилась у порівнянні з 2012 роком на 5768 тис. грн.. Однак спостерігається позитивна тенденція у 2015 році на 2169 тис. грн. більше чим у 2014 році.

Дана зміна відбувається за рахунок того що підприємство має недостатньо коштів для оновлення основних виробничих фондів.

Також спостерігається нерівномірна зміна у залишках готової продукції, які становлять високу питому вагу у складі оборотних коштів підприємства що є негативним у діяльності підприємства.

Негативним в діяльності підприємства є недостатня фінансово розрахункова дисципліна, що свідчить про велику суму дебіторської

заборгованості за товари, роботи і послуги. У 2012 році дебіторська заборгованість становила 3848 тис. грн. в 2013 році - збільшилась до 4037 тис. грн., у 2014 році сума зросла до 5666 тис. грн., що є результатом про не своєчасних розрахунків за відвантажену готову продукцію.

У п'ятому розділі – “Оцінка ефективності та інтенсивності використання майна підприємства з метою зменшення витрат на виробництво на ТОВ «Видавництво «Школяр»” оцінено структуру витрат за статтями калькуляції та визначено вплив факторів на їх формування, а також резерви підвищення виробництва та їх класифікацію. Для характеристики впливу використання матеріальних ресурсів на фінансовий результат на ТОВ проведено аналіз звіту про фінансовий результат ТОВ «Видавництво «Школяр». За результатами аналізу спостерігається нестабільність в отриманні фінансового результату.

У зв'язку з економічною кризою виробництво та реалізація продукції різко зменшились що відбилося на результатах діяльності підприємства. У 2014 році підприємство отримало збиток 8896 тис. грн. На даний результат діяльності вплинуло зменшення реалізації зошитів та іншої другорядної продукції, про що свідчить зменшення чистого доходу від реалізації готової продукції на 3163 тис. грн., у порівнянні з 2013 році і відповідного зменшення матеріальних витрат 5190 тис. грн.

У шостому розділі – “Охорона праці та шляхи її покращення” розкрито завдання, одним з найважливіших завдань на кожному підприємстві є правильне вирішення питань, які стосуються організації охорони праці в господарстві. Для вирішення цих питань Верховною Радою України 14 жовтня 1992 року був прийнятий Закон України “Про охорону праці”, а 21.11.02р. його було переглянуто. Він регулює відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим органом і працівником з питань техніки безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі за ОКР «Магістер» наведено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення проблем, що виявляються у дослідженні і розробці методичних та практичних підходів щодо вдосконалення обліку, аналізу та аудиту витрат. На основі проведеного дослідження як теоретичних засад обліку, контролю та аналізу витрат, так і практичного аспекту даного питання можна зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Метою контролю обліку витрат підприємства є встановлення достовірності первинних даних щодо накопичення та списання витрат, повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових регістрах, правильність ведення обліку витрат та його відповідності прийнятій обліковій політиці, достовірності інформації щодо витрат підприємства, наведеної у звітності господарюючого суб'єкта.

2. Усі витрати підприємства на виробництво й реалізацію продукції у грошовій формі утворюють собівартість продукції — основний показник виробничо-господарської діяльності підприємства. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яку було реалізовано протягом звітного періоду, нерозподілених постійних витрат і наднормативних виробничих витрат.

3. Основною умовою зниження витрат сировини й матеріалів на виробництво одиниці продукції є поліпшення якості виробів і удосконалення технології виробництва, використання прогресивних видів матеріалів, упровадження технічно-обґрунтованих норм витрат матеріальних цінностей.

4. В діяльності підприємства є недостатня фінансово розрахункова дисципліна, що свідчить про велику суму дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги. У 2012 році дебіторська заборгованість становила 3848 тис. грн. в 2013 році - збільшилась до 4037 тис. грн., у 2014 році сума зросла до 5666 тис. грн., що є результатом про несвоєчасних розрахунків за відвантажену готову продукцію.

5. ТОВ «Видавництво «Школяр» в останні роки є збитковим. У 2012 році збиток становив 198 тис. грн.. У 2013 році підприємство отримало збиток в порівнянні з 2012 роком і становив 3627 тис. грн.. На наступний 2014 рік чистого прибутку немає, але є збиток (8862), а у 2015 році становив 5398 тис. грн. що на 14260 тис. грн. більше чим у 2014 році.

АНОТАЦІЯ

Козачок Б.В. Методичні підходи до обліку аналізу та аудиту витрат на виробництво і формування собівартості продукції (на прикладі ТОВ «Видавництво «Школяр») – Рукопис

Спеціальність 8.03050901 – Облік та аудит. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2017.

Магістерська робота містить обґрунтування теоретичних підходів та удосконалення методичного забезпечення економічного аналізу витрат операційної діяльності підприємства з урахуванням різних облікових концепцій калькулювання собівартості продукції та стратегічного контролю витрат.

Узагальнено економічну сутність витрат операційної діяльності підприємств промисловості. Досліджено вплив структури операційних витрат підприємства на результати господарської діяльності та розроблено класифікацію витрат для цілей аналізу з урахуванням їх групувань в різних облікових методиках калькулювання собівартості продукції та в системах стратегічного контролю витрат.

Розвинуто методичне забезпечення аналізу витрат на виробництво та собівартості продукції із урахуванням концепцій обліку і калькулювання виробничих витрат.

Розроблено технологію аналізу витрат операційної діяльності з урахуванням всіх основних облікових концепцій калькулювання собівартості продукції та стратегічного контролю витрат, що забезпечує максимальний

пошук резервів мінімізації витрат на виробництво і реалізацію продукції в умовах конкурентного середовища та досягнення лідерства у витратах в галузі функціонування.

Ключові слова: витрати, аналіз витрат операційної діяльності, собівартість, легка промисловість, засоби індивідуального захисту, стандарт-костинг, функціонально-вартісний аналіз, витрати життєвого циклу, витрати на якість.

ANNOTATION

Kozachok BV Methodological approaches to accounting analysis and audit costs of production and the formation of production costs (for example, of "Publisher" Shkolyaryk ") - Manuscript

Specialty 8.03050901 - Accounting. - Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University. - Ternopil, 2017.

Master's work contains a study of theoretical approaches and methodological support improving economic cost analysis of the company operating under various accounting concepts costing of products and strategic cost control.

The influence of the operating costs structure on results is researched. The costs classification for purposes of analysis is developed with taking into account their groupings in different accounting costing methods and strategic control costs systems.

Methodological support the production costs analysis is developed with taking into account the accounting and calculation concepts of production with the concepts of accounting and calculation of production costs.

The technology of operating costs analysis is developed with accounting all basic concepts costing of products and strategic cost control for maximum search reserves to minimize the production costs and sales in a competitive environment and achieve leadership in operation costs.

Key words: cost, cost analysis, light industry, personal protective equipment, standard costing, direct costing, absorption-costing, functional-cost analysis, target costing, value chain costing, life cycle costing, AB-costing, quality costs, benchmarking.